

Gasillo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. II.

Ljubljana, 1. rožnika 1896.

XXXVI. leto.

Vsebina: Nadvojvoda Karol Ludovik †. — M. Poklukar: Hitimo! — J. Ravnikar: Martin in Jera. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Drd. Iv. Borštnik: K šolski higijeni. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Nadvojvoda Karol Ludovik †.

Dne 19. vel. travna zjutraj je izdihnil svojo blago dušo presumptivni prestolonaslednik, brat vladajočega cesarja, nadvojvoda Karol Ludovik.

Pokojnik se je porodil dne 30. mal. srpana 1833. leta kot tretji sin nadvojvode Franca Karola. Vzgojen za vojaški stan je postal l. 1848. polkovnik, a ker se je zanimal tudi za upravne stvari, preselil se je l. 1853. v Lvov, kjer je bil tedaj namestnik grof Goluchowski, in se temeljito seznanil z vsemi strokami državne uprave. S svojo prijaznostjo, dobrosrčnostjo in velikodušnostjo si je pridobil v Gališki splošne simpatije, in mu je prebivalstvo gališko do današnjih dnij ohranilo prijazen spomin. Iz Lvova se je nadvojvoda Karol Ludovik preselil kot namestnik v Inmost, kjer je deželi na srečo vladal mnogo let.

Kasneje je pokojni nadvojvoda živel stalno na Dunaju. Zanimal se je zlasti za znanost in umetnost. Leta 1873. je bil protektor svetovne razstave dunajske, za katero si je pridobil velikih zaslug. Sploh se je mnogo zanimal za indu-

strijo in obrtnost ter si s svojo konciliantnostjo in prijaznostjo z vsakim, s komur je prišel v dotiko, pridobil med Dunajčani priimek „der bürgerliche Erzherzog“.

Pokojni nadvojvoda je bil trikrat oženjen. Dne 4. listopada 1856. leta se je poročil s princezinja Margareto, hčerjo saskega kralja Ivana, katera pa je umrla že leto pozneje; dne 16. vinotoka 1862. l. se je poročil s princezinja Anuncijato bourbonsko-sicilsko, katera je umrla 4. vel. travna 1871. l., zapustivši četvero otrok; dne 23. mal. srpana 1873. l. se je nadvojvoda poročil tretjič in sicer s princezinja Marijo Terezijo de Braganza, katera mu je povila dve hčeri.

Letošnjo zimo je nadvojvoda potoval v Egipt k svojemu, ondu zdravečemu se sinu, nadvojvodi Francu Ferdinandu, potem v Jeruzalem in v Damask in tam je dobil bolezen, kateri je sedaj podlegel.

Nadvojvoda Karol Ludovik je bil zelo omikan mož, kajti ni govoril samo vseh avstrijskih jezikov, ampak znal je tudi prav dobro francozki in angleški. Za cesarjem je poznal on najbolj avstrijske dežele, ker je vso Avstrijo večkrat prepotoval; pa tudi sploh po Evropi je mnogo potoval. Šel je večkrat v Italijo, jedenkrat na Angleško, večkrat na Francozko, jedenkrat na Špansko. Ta mesec je nameraval iti v Rusijo h kronanju carjevem; bil je pa že poprej jedenkrat v Rusiji. Slovstvo avstrijskih narodov mu je bilo dobro znano. Nadvojvoda Karol Ludovik je bil posebno dobrega srca. Reveži so izgubili ž njim najboljšega očeta. Dne 2. vsakega meseca je sam pregledoval in reševal razne prošnje za podporo. Kakor vsi Habsburžani, tako je bil tudi rajniki nadvojvoda zelo pobožen vse svoje življenje. Bil je sploh najčistejši značaj in komur je bil dober, temu je bil ob jednom tudi najboljši prijatelj. —

Hitimo!

(M. Poklukar.)

Konference so pred vratmi. Tu se nudi poleg pedagogičskih razmotrivanj učiteljstvu prilika, da z združenimi močmi izraža svoje želje in zahteve. Letos naj se koncentrujejo glasovi iz vse dežele v skrajnopotrebno zvišanje dosedanjih prenizkih in času popolnoma neprimernih naših plač. V to svrhu naj pripošljejo potom visokega c. kr. deželnega šolskega sveta vse okrajne skupščine peticije deželnemu zboru. Te prošnje naj izdela učiteljstvo v beli Ljubljani,*) ali v prvem zborujočem okraju. Drugim okrajem ni treba prosbenic

*) „O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem“ je poročal pri zadnjem občnem zboru Slov. učit. društva g. nadučitelj Luka Jelenc ter bode v ta namen na podstavi svojega poročila sestavil tudi potrebno prošnjo.

sestavljati, temveč samo pri konferenci priložno polo podpisati s pristavkom, da se i ta skupščina popolnoma strinja z vsebino peticije, stavljen na tej in tej konferenci. Tako so prosili državni uradniki; peticijovali so Dunajčani, vse druge kronovine pa so te podpirale s podpisanimi izjavami. V slogi je moč! Ako pa nečemo posnemati ter hočemo biti originalni, nastopaj vsak okraj posebej, a terjatve naj bodo povsod jednake. — Kranjsko, kateremu je silni potres vsekal grozne rane, ni bogato, ali beraško tudi ne; zato ne pretirujmo, pač pa zahtevajmo plače, katere bodo primerne denarnim močem naše očetnjave ter se prilgale ob jednom časovnim razmeram, našim študijam in socijalnemu stališču učiteljskega osebja. Uvažujé povedano, formulujmo svoje težnje v sledeče točke:

1. Plače učiteljstvu naj so za naprej 800 gld., 700 gld. in 600 gld.
2. Petletnice naj bodo v prihodnje tri po 100 gld.
3. Učiteljicam — ker nimajo družine gre po 80^{0/0}*) iste moške plače, katero mesto oskrbujejo; provizoriškim učnim močem pa pripadaj 70^{0/0} najnižjega razreda.
4. Opravnina za eno in večrazrednice ostani i v bodoče pri starem.
5. Službena doba znašaj 35 let.**)

Vidimo častito bralko, kako se obrača in nabira ustnice, toda le umiri naj se — priprost račun ji hitro pokaže, kaj pišemo. Navedli smo minimalne zahteve in od teh ne odjenjamo za las. Vsi stojmo na braniku povsodi; kruhoborstvo in koristolovje naj se med nami niti ne imenuj; borimo se za naše pravice vsi za jednega, jeden za vse!

Prenizko plačan učitelj je na slabem kot suženj; kajti vsak si ga upa zametovati in pikati, ker vidi, da navaden agent, palir, eksekutor, uradni sluga i. t. d. več služi, kakor le ta, in ker žalibog še dandanes velja Prešérnovó ravnilo „da človek toliko velja, kar plača.“ Toliko vender mora pri nas imeti dohodkov prvi, kolikor jih ima pri državnih uradnikih zadnji. Mi imamo maturna spričevala v žepu, izmed državnih činovnikov jih imajo z univerzo vred samo konceptni uradniki, zato pa jim je odprta pot do tisočev dohodkov; druga polovica so manipulantni uradniki, pri katerih se običajno terjajo po 4 šolice, vender bodo njihovi prvaki dosegli približno trikrat tolike plače, kakor jih imajo naši. Sam eksclenca naučni minister gospod baron Gautsch je blagovolil v očigled zbranemu državnemu zboru v cesarskem mestu Dunaju uradno potrditi, da ima vsak sedanjo pripravnico dovršivši učitelj isto znanstveno naobražbo, kakor osmošolci, in knežji predlagatelj Liechtenstein je na to konštatovanje z najvišjega poklicanega ter strokovnega mesta kar najhitreje umaknil svoj predlog o verski

*) Naše načelo je: Jednake dolžnosti, jednake pravice! O tem več prihodnjicé. *Uredn.*

***) Besedo o naši reorganizaciji hranimo za prihodnje številke. *Uredn.*

šoli s poznejšo pripombo, da bi istega sedaj niti ne stavil, niti on sam zanj glasoval. Naša matura je iste vrednosti, kakor gimnazijska ali realska, zakaj bi torej imeli mi in samo mi tako brezizgledno pičlodotacijo? Koroška je revnejša od Kranjske, vendar učiteljstvo bolje od te plačuje.

Ne plašimo se in ne skrivajmo svojih mislij, temveč pokažimo se javno ter neupognjeno zahtevajmo važnemu stanu vsaj deloma prikladnih plač! Uradniki nam že tako očitajo, da smo si svojega jadnega materijelnega stanja sami krivi, ker smo pretihi, preboječi, le sedimo in se ne ganemo, sicer bi že zdavna imeli boljše plače mimo sedanjih. Vsa šolska oblastva bodo naše prizadevanje gotovo blagohotno podpirala,*) a tudi ljudstvo, katero samo izprevidi, da smo preslabo plačani, bode stalo za nami; le odločnosti in sloge je treba — ponehaj vsak razpor med nami, in gotovi smo popolnega vspeha. Kolike vsote se izdajejo za ceste in druge naprave, katere izvestno ne bodo prinašale deželanom tolikih obrestij, kakor zadovoljno učiteljstvo v dobro urejeni šoli. Bije se ljut boj v naši vojvodini, boj na življenje in smrt, zato dobro poslušajmo v prihodnjem zasedanju deželne poslance raznih strank ter zapišimo si z neizbrisnimi črkami poslanske besede v trajen spomin. Ne glejmo pa le na besede, ampak tudi na dejanja, na srce.

Nočemo piti srčne krvi naši domovini, ker smo v duhu in resnici slovenske korenine, a smelo upamo, da se bo ugodilo vsem skromnim našim terjatvam in se nas vsaj deloma oprostilo vsakdanjih skrbi, da se bomo mogli z nedeljenimi močmi posvetiti sveti stvari, katero izvajamo, to je pouku in vzgoji dragega nam naroda; kajti le prosto učiteljstvo vzgaja prost rod. Apelujemo pri rešitvi naših prošenj na one inteligentne poslance, kateri vedo, kaj je matura in koliko denarcev je prešteti, koliko skrbi in nočij prebiti, predno se doseže. Ne stavijo naj nas v ali še pod denarno vrsto dacarjev, občinskih tajnikov, orožnikov, financarjev etc., temveč pokažejo naj v dejanju, da smo izobražen in vednostno omikan del kranjske inteligencije.

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Sedmo poglavje.

Starešina prične z delom, ki mu je po godu.

Stiskač, stopivši v brivnico, pozdravi brivca in sosede, ne da bi popred pokašljeval, kakor je bila njegova navada, ter séde. Sicer ni popred sedel, da je malo pokašljeval in da so ga navzoči milostno pozdravili.

*) Če pomislimo, kako so se naše prošnje za potresno doklado podpirale, bi skoraj mislili, da je ta sodba preoptimistična.

Vaščani posmehovaje odzdravijo ter se urno pokrijejo, česar bi popred gotovo ne storili, kadar bi jih pozdravil starešina. Ta prične takoj govoriti:

„Imate vedno dovolj zaslužka, mojster brivec! Toliko dela, da se uprav čudim, kako ga morete z dvema rokama izvršiti.“

Brivec, miren in tih človek, se navadno ni oziral na take opazke; no zdaj mu že vender preseda, ker ga starešina že več mesecev zaporedoma vsako nedeljo med propovedjo draži na ta način. Nejevoljen mu reče:

„Ej, starešina! Ne čudite se, ako človek dela marljivo z obema rokama, pa vender malo zasluži, temveč čudite se tistemu, ki nič ne dela, a mnogo zasluži.“

Starešina: To je tudi res, brivec! To bi lahko tudi ti poskusil. Treba je samo na posebni način roki križem držati ter vtakniti ju v žep; na to bodo denarji padali v hišo, kakor dež skozi raztrgano streho.

Brijač pa temu doda: „Ne tako, starešina! Treba ju je samo dejati pod starešinski plašč ter izreči le te besede: „Tako je!“ ali: „Izjavljam pod prisego: tako je!“ Kadar pa se nudi pripravna prilika, vzdignejo se trije prsti, dva pa se hitro spustita in — glej, denarja je toliko, kakor pešek!“

To razjezi starešino in pravi brivcu: „To bi pristojalo najprej tebi in ljudem tvoje vrste.“ To je bilo dobremu brivcu malo preveč ter mu je žal, da se je spustil s starešino v prepir. Zavoljo tega obmolkne, prepustivši drugim nadaljni pogovor; sam pa namili moža, ki je sedel na brivskem stolu.

Starešina pa nadaljuje: „Ta brivec je po vsem gospod, tedaj ni potrebno odgovarjati mu ljudem, kakeršen sem jaz. On nosi gosposke hlače in čevlje, ob nedeljah pa celo zapestnice. Ima nežni roki, kakor kakšna gospica, nogi pa tanki kakor okrajni pisar.“

Vaščani so imeli brivca radi; a ker so že večkrat slišali te psovke, niso se prav nič smejali opazkam hudobnega Stiskača.

Samo mladi Cene, katerega je brivec uprav bril, nasmeje se mečam okrajnega pisarja, prišel je namreč iz pisarnice okrajnega predstojnika; toda svoj smeh je dobro plačal; ker je bil zbog tega nemiren, ga je brivec vrezal v gornjo ustnico. Brivec in vaščani so bili nad neslanim starešino nejevoljni ter so kimali z glavami.

Na to dene stari Gorenec pipo iz ust in pravi:

„Starešina, to vender ne gre, da na tak način spraviš brivca v nesrečo.“ A ko vidijo drugi, da se Gorenec ne boji tega glasno povedati, začno glasno mrmrati, rekoč: Glejte, Cene krvaví. Mi bi ne imeli radi, da se nam dogodi kaj sličnega.

„Žal mi je“ — odgovori starešina, „skušal bodem to popraviti“.

„Fant, prinesi tri „štofane“ (po dva litra) tistega dobrega vina, ki zdravi rane, ne da bi ga grel.“

Ko je starešina pričel govoriti o vinu, nastane mrmranje. Nekaterniki mislijo, da se le šali.

Luka pa, ki se je bil stisnil v kot, jim je rešil to zagonetko, rekši:

„Vino Stiskačevo se je včeraj pocenilo na cerkvišči“. Starešina pa se dela, kakor bi tega ne bil čul, vzame mehur s tobakom iz žepa ter ga postavi na mizo.

Tine ga zapazi prvi. Starešina mu pa ponudi tobak, da ga nabaše v svojo pipo; tako tudi drugim — in vsi prično pušiti. V kratkem je bila soba polna dima od smrdljivca, ki ga je ponujal starešina; on sam je kadil boljši tobak.

Brivec in še nekateri drugi so na vse to molčali in motrili, kaj to pomenja. To Stiskaču ni bilo nič kaj všeč, jame po sobi hoditi in praskati se po glavi, kakor je imel vedno navado, kadar mu ni šlo vse po volji.

Zdaj pravi sam pri sebi: „Tukaj je vražje mrzlo, v mrzli sobi pa se ne da nič opraviti“. To rekši, gre v vežo in da dekli par vinarjev, da bolje zakuri v peči; kmalu je bilo v sobi vroče kakor v pecku.

(Dalje prih.)

Ustavožnanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

E.

Od pragmatične sankcije do Franc Jožefa I.

(1713—2. grudna 1848.)

5. Ustavno gibanje v Slovencih l. 1848. in 1849.*)

(Dalje.)

predmarčni dobi je bila pri nas narodna zavest še malo razvita, ker nam je manjkalo slovenskih šol in sploh za narodno probujenje delujočih mož. Sicer nahajamo že nekaj mož, ki so se trudili za naše šolstvo, kakor n. pr. A. Martina Slomška v Celovcu in Valentina Staniča v Gorici, a to so le posamezni pojavi; slovenščina je še vedno ostala precej zanemarjena. Naše slovstvo je ovirala cenzura, v uradih pa je gospodovala nemščina. Pri prvih slovstvenih poskusih so po Slomškovi opazki „Slovenci obsedlali kobilo pri repu“

*) Obširneje in temeljito je popisal slovenske razmere v tej dobi prof. Jos. Apih v knjigi „Slovenci in 1848. leto.“ Založila „Matica Slovenska“ l. 1888. Po tem delu so tudi posneti najvažnejši podatki v tej razpravi.

in na Štajerskem vlekli za ilirštvom, na Koroškem pa je omislil Matija Majar „vseslavjanski jezik.“

Važno je bilo za Slovence vplivanje „ilirščine“, katere so se oprijeli mnogi pisatelji n. pr. Vraz, Miklošič, Murko, Kočever, Trstenjak, Muršec, Jeran, Žakelj, Ravnikar i. dr. Kmalu so pa Slovenci, izimši Stanka Vraza, zapustili ilirščino in se oklenili urednika „Novic“, dr. Janeza Bleiweisa. Tako je nehal „jugo-slavizem“. Zavest narodne celokupnosti se je le počasi razvijala, ker so bili Slovenci v cerkvenem in političnem oziru razcepljeni.

Na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem so sicer imeli Slovenci „stanove“, a ti so se le malo brigali za narod. Le na duhovščino in majhno število mlajših posvetnih razumnikov se je mogel opirati narod, ko se je prekucijski duh širil tudi po slovenskih pokrajinah. Tudi pri nas so razumniki radi čitali po cenzuri prepovedane knjige in časopise, katere so dobivali iz Nemčije po tihotapcih.

Slovenci se niso mogli sklicevati na „zgodovinsko pravo“, ker takega niso imeli. Drugi narodje so se opirali na svoje zgodovinsko pravo ter na podlagi tega stavili svoje zahteve. Slovenci so se morali postaviti na stališče „naravnega prava“ in opiraje se na to pravo zahtevati osebno svobodo, državljanske pravice in narodno jednako-pravnost. Okleniti so se morali „narodnega principa“, ki je imel preosnovati staro Avstrijo in zadovoliti nje različne narode.

Drugi narodje so imeli svoja društva, ki so tudi postala središče narodnemu gibanju. Slovenci nismo imeli takega društva, ki bi jedini slovenski narod. „Kranjska kmetijska družba“ je poslovala in razpravljala le v nemščini, katerega jezika pa ni razumel kmet. Šele z ustanovitvijo „Novic“ se je odpravila ta nedostatnost, a „kmetijska“ družba ni dobila nikakega političnega pomena. Tako je torej bil slovenski narod o prihodu revolucije popolnoma nepripravljen in ni bilo opažati pravega prevratnega gibanja med Slovenci. Vendar pa je bilo leto 1848. za Slovence zelo znamenito v narodnem oziru.

Hitro se je širila vest o dunajskem prevratu sredi sušca l. 1848. tudi po slovenskih pokrajinah, a Slovenci so ostali vedno zvesti svojemu cesarju. Prva poročila so prišla v Ljubljano dné 16. sušca ter razdražila nekoliko mladih ljudi, ki so razsajali „pred Trančo“ in zahtevali iz prodajalnice „pri knezu Metternichu“ neprijubljenega ministra podobo ter jo raztrgali in vrgli v Ljubljanico. Razbili so okna županu in rogovilili pozno v noč, končno so jih pa vojaki razgnali. Po veliki večini so se pa Ljubljančani dostojno obnašali in si pripeli na prsih bele trakove v znak „veselja in narodnosti“. Zvečer je bila slavnostna predstava v gledališču, kjer je zbrano ljudstvo stojé pelo z velikim navdušenjem cesarsko pesem, mesto pa je bilo razsvetljeno. V Ljubljani in po drugih večjih krajih na Slovenskem so osnovali

narodne straže. Guvernêr grof Welsersheimb je razglasil, da je cesar dovolil ustavo in tiskovno svobodo. Ta vest je povzročila občeno zadovoljstvo in zahvalno adreso Kranjcev cesarju.

Tuji hujskači so prihajali zlasti med slovenske kmete, da bi jih nahujskali zoper grajščake in vlado, a slovenski rodoljubi so poučevali kmete in jih svarili pred hujskači. Pojavljali so se tu in tam neznatni nemiri, velika večina slovenskega ljudstva pa je ostala popolnoma mirna. Najhujši izgredi so bili na Igu pri Ljubljani, kjer so napadli in plenili kmetje grajščino slavnih Turjačanov dne 21. sušca, vojaki so jih pa še tisto noč razgnali in pomirili ljudstvo. Tudi po drugih slovenskih pokrajinah so radostno pozdravljali vest o novi ustavi, deželni stanovi so pa poslali adrese do cesarja in zahtevali, da se odpravi podložništvo, in uredijo kmetske razmere in druge pravice. Za Slovence so bili najvažnejši kranjski stanovi, ki so cesarja v adresi zahvalili za ustavo in tudi prosili, da se jim podeli pravica dovoljevanja davkov, nadzorovanja državnega gospodarstva in sodelovanja pri zakonodajstvu. Že dne 6. mal. travna se je sklical v Ljubljano deželni zbor, katerega je odbor pomnožil z nekaterimi člani ljubljanskih deželnih stanov, z nekaterimi odvetniki, profesorji in tremi kmeti. Tako je dunajski prevrat vplival na stare stanove in razširil narodno zastopništvo. Bati se je bilo za javni mir, dokler se ni rešila zelo važna zadeva o „odvezi kmetskega stanu“. Kmetom so obetali prenehanje tlake, desetine in drugih dolžnosti, a kmetje so se upirali vsaki odškodnini. Ljudstvo so o tej zadevi poučevali dr. Bleiweis v „Novicah“, škof Slomšek v posebnem pastirskem listu in M. Majar v nekem oklicu. Prišli so pa hujskači med kmete ter povzročili po nekaterih krajih nemire. Tako tožijo kranjski stanovi v neki vlogi do vlade, da so se morale grajščine v ljubljanski okolici zavarovati z vojaki, ki so jih branili zoper razsrjene kmete. Tudi ob hrvatski in ogerski meji so bili manjši nemiri, a v obče ni prišlo do hujših neredov.

Leto 1848. je tudi v Slovencih vzbudilo narodni čut, ko so Nemci začeli delati za zjedinjeno Nemčijo. Dne 13. mal. travna je prišlo s Kranjskega poslanstvo z belo-modro-rudečo zastavo na Dunaj, da se zahvali v „auli“ zaslužnim možem, ki so svobodo pridobili vsem narodom. Dr. Bleiweis je prečital adreso, ki je bila v prav slovenskem duhu sestavljena in tudi ugajala Dunajčanom, kajti takrat so se strinjali Nemci in Slovenci v cenitvi dobljene svobode.

Polagoma se je razvijal slovenski program navzlic delovanju nemške in italijanske propagande po naših deželah. Prve načrte o slovenskem programu nahajamo v „adresi kranjskim stanovom“, katero je poslalo 44 dunajskih Slovencev „zakonitemu organu osrednje slovenske pokrajine“. Dne 6. mal. travna se je otvoril kranjski deželni

zbor, kateri se je posvetoval o razširjenju deželnozborskega zastopa o kmetiskih razmerah, narodnem šolstvu, slovenskem uradnem jeziku ter na podlagi sklepov sestavil peticijo do cesarja in vlade in poslal posebno poslanstvo na Dunaj.

Kranjsko poslanstvo so prijazno sprejeli na Dunaju ter mu obljubili, da se kolikor mogoče ustreže izraženim željam. Tedaj so tudi prišla na Dunaj češka in hrvarska poslanstva. Tajnik dunajskega društva „Slovenije“ je sestavil poziv na Slovence, katerega so tudi podpisali člani hrvarskega in češkega poslanstva. Dr. Bleiweis je v slovesni avdijenciji pri nadvojvodi Ivanu tudi izrekel upanje, da se ustanovi zjedinjena Slovenija. Nadvojvoda Ivan je odobril to misel s pridržkom, da se tudi nekranjski Slovenci izrečejo za zjedinjenje. Razposlala se je v slovenske kraje v podpis nova peticija, v kateri se je zahtevala zjedinjena Slovenija, enakopravnost slovenščine v šoli in uradu in neodvisnost Avstrije od Frankfurta. Zraven dunajske „Slovenije“ je tudi graška „Slovenija“ se potegovala za narodni program. V tem pa je prišla dné 25. mal. travna ustava, ki ni uresničila slovenskih želj. Hrvatski deželni zbor pa se je trudil za združenje Hrvatov in Slovencev, Jelačić pa je tudi slovenske zastopnike vabil k zborovanju. Tako je prišel v imenu štajerskih Slovencev dr. Štefan Kočever v hrvarski deželni zbor.

(Dalje prih.)

K šolski higijeni.

(Drd. Iv. Borštnik.)

IV.

Ne manj važna kot postranljivost je kratkovidnost in sicer ona, katera je pridobljena v šoli, tako imenovana šolska kratkovidnost ali šolska miopija.

Ako hočemo kako stvar dobro videti, mora nastati podoba od te stvari na mrežnici ali retini, najbolj notranji plasti očesnega jabolka in od tu preide utis na možgane, kjer se zavemo gledane stvari. Če bi bila tedaj mrežnica na kak način pokvarjena, ali živec na kakem mestu pretrgan ali pa tako bolan, da ne bi mogel utisa voditi naprej do možgan, če bi bili nazadnje možgani bolni in nesposobni sprejemati utise vida, je jasno, da ne bi videli. Ravno tako slabo je z našim vidom, če roženica ni prozorna ali če je leča kalna ali če je sploh kaj takega pred retino, kar more braniti žarkom pristop do retine. Tudi to se zgodi dostikrat. Mogoče je pa tudi, da ni ne eno, ne drugo in vendar ja vid slab. Treba je namreč pomisliti, da vidimo

kako stvar le takrat natančno, če njena podoba pada po optičnih postavah natanko na mrežnico, ne spredaj ne zadaj.

Tako oko imenujemo normalno-vidno ali emetropično. Ker pa mora žival zdaj blizu in zdaj zopet daleč gledati, je leča tako ustvarjena, da se lahko v svoji debelosti spreminja in žarke bolj ali manj lomi, kakor to zahtevajo fizične postave. V starosti pa, ko cel život odreveni, ko ga začnejo zapuščati razne zmožnosti, izgubi tudi leča to prožnost in zato vidimo pri starih ljudeh, da knjige pri branji ne morejo imeti preveč blizu i. t. d. Mogoče je pa tudi, da podoba pada pred mrežnico ali pa za njo, in sicer si pri navadnem očesu to tako lahko predstavljamo, da je leča v prvem slučaju bolj debela ali pa da iz drugega vzroka žarke bolj lomi kot pri emetropičnem očesu. Tako oko imenujemo miopično ali kratkovidno; če pada jasna podoba predmeta za mrežnico, imenujemo oko dalekovidno ali hipermetropično.

Mogoče je pa tudi, da ostane tisti činitelj, in to je v prvi vrsti leča, ki lomi žarke tako, da pade jasna podoba na mrežnico, normalen; a ker je oko prekratko v svoji osi, pade jasna podoba v tem prekratkem očesu za mrežnico, tako, da je uspeh isti, kot da je oko hipermetropično. Na sličen način postane oko lahko miopično, če se oko v svoji osi podaljša; tu pada jasna podoba pred mrežico vkljub temu, da leča žarkov preveč ne lomi, in podoba na mrežici je potem nejasna, zamazana; tako oko vidi tedaj slabo in tako oko je podoba omenjene šolske miopije; kakor pri navadni kratkovidnosti, je tudi tu nemogoče jasno gledati preveč oddaljene predmete in te je treba tedaj bliže k očesu prinesti (knjigo i. t. d.).

Ker je tedaj vzrok te šolske miopije podaljšanje očesa v svoji osi, vprašajmo se, kaj je vzrok temu podaljšanju? Najprej pa si oglejmo površno oko, v kolikor nam je to potrebno; ostalo si prihranimo za poznejši članek. Če vzamemo od mesarja volovsko oko in ga spredaj ranimo na rožnici in stisnemo, nam pade iz njega v roko najprej mala, lesketajoča „leča“ in za njo bolj ali manj tekoča in žolčasta tvarina, tako zvano stekleno telo (*corpus vitreum*) in med prsti nam ostane prazen meh, sama vreča. In vendar je ravno v tej vreči na notranji strani razprežen očesnega živca konec, tako zvana mrežnica ali retina, ki je sicer komaj par mikrov (1 mikron = $\frac{1}{10}$ mm) debela, a ima vendar deset plastij, natanko ločenih pod drobnogledom. Zunaj je mrežnica krog in krog zavita v odejo, katere naloga je rediti mrežnico in jo preskrbljevati s krvjo. Ta ima tudi tri plasti obstoječ iz gosto naloženih, debelejših in tanjših žilic, in kraj tega preskrbuje ta notranjost očesa z barvilom ali pigmentom, tako kot vemo, da so optični inštrumenti znotraj namazani s črno barvo. (Dalje prih.)

Vestnik.

Maša zadušnica. Vsled odredbe sl. c. kr. mestnega šolskega sveta se je udeležila vsa ljudskošolska mladina ljubljanskih mestnih šol dne 29. vel. travna maše zadušnice za rajnega nadvojvodo Karola Ludovika.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem. G. Albert Sitsch, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano, za tekoče leto **3·60 gld.** Do danes je nabranih za to našo ustanovo **137·50 gld.** Blizamo se koncu prvega polletja t. l.; zato prosimo vse p. i. tovarišice in tovariše, ki želé biti deležni darovanja za ustanovo, da nam v teku tega ali pričetkom prihodnjega meseca pošljejo svoje darove, ker bomo potem sestavili in objavili izkaz vseh darovalk in darovalcev za prvo polletje 1896. l. „Zrno do zrna pogača.“

Učiteljski konvikt: Č. g. Ivan Krst. Trpin, kapelan v Trziču, nabral pri „jour fluxu“ učiteljstva tržiškega okraja **9 K 52 h**; gdč. Franja Jankovič, učiteljica v Zagorji za Savo, je nabrala pri prijateljih šole **20 K**; darovali so: gospe Ana Adamič **2 K**; Minka Mauer **2 K**; Hermina Šink **4 K**; Mici Sprajcar **2 K**; Ivanka Vodnik **2 K**; gdč. Mila Sigur **1 K**; gg.: drd. Rudolf Strlé **2 K**; Neimenovan **3 K**. Živila nabiralca in darovalci! G. Ivan Gantar, nadučitelj v Čatežu **5 K**; g. Janko Škrbinec, nadučitelj v Višnji Gori **11 K 2 h**; g. E. Gangl, učitelj v Ljubljani, nabral na Binkoštno nedeljo v Metliki **20 K**. J. Dimnikova knjiga: „Domača vzgoja“ je vrgla do danes dobička **432 K 22 h**. Tukaj se vidi, kaj veljajo „združene moči.“ Pri tej priliki kar najtopleje zahvaljujemo vse p. i. gdč. tovarišice in gg. tovariše, ki so pomagali razpečavati knjigo, oziroma blagovolili isto pridržati za sé ali za šolo. Posebno pohvalno moramo omeniti g. Frana Gärtnerja, učitelja v Kranji, ki je razpečal **50 knjig** in nam dne 24. vel. travna poslal **50 gld.** Živel vrli tovariš, živeli vsi naši somišljeniki! Precejšnje število knjig, oziroma goldinarjev je pa še zvanaj in pri tej priliki še jedenkrat prav lepo prosimo vse p. i. tovarišice in tovariše, koji inajo srce za učiteljske sirote in otroke, da nam čim preje pošljejo novce za knjige, kajti vsak goldinar, kateri nam dojde za „Domačo vzgojo“ bode za naš „konvikt“, katerega nujno potrebujemo. Upamo, da ga bomo imeli poprej, kakor smo mislili; v to nam je porok naše zavedno učiteljstvo, katero se je zadnji čas res z največjim navdušenjem jelo brigati za to prelepo idejo našo. Vsa čast gre pri tem našem podjetji našim vrlim tovarišicam, katere so nam že res lepo število kron nabrale za konvikt. Živile take tovarišice! V čast kranjskemu učiteljstvu je izjava prvaka štajerskih učiteljev, ki se je v velikej učiteljski družbi tako-le izrazil: „Štajerski učitelji vas kranjske tovariše občudujemo in stavimo v vzgled, ker tako marljivo in vstrajno delujete v blagor učiteljstva in učiteljskih otrok na Kranjskem.“ Naša vstrajnost in naši uspehi so dali povod upravnemu odboru „Zaveze“, da bode tudi na Štajerskem in na Primorskem priporočala osnovanje društev za zgradbo učiteljskih konviktov! Še ne v poldrugem letu nabrali smo na Kranjskem lepo svoto **2952 K 42 h**; zato danes lahko o konviktu s ponosom kličemo med svet: „Eppur si muove!“

Izlet na Planino nad Jesenicami. Opozarjamo še jedenkrat na ta izlet, ki ga priredi naše društvo dne 11. t. m. Kakor čujemo, se nam bodo pridružili tudi nekateri tovariši kranjskega in radovljiškega okraja. Odhod iz Ljubljane ob 7. uri zjutraj z gorenjskim vlakom do Jesenic in potem peš na Planino; povratek v Ljubljano ob 9. uri zvečer. Gosti dobrodošli!

Pisemeni zrelostni izpiti na tukajšnjem učiteljski bodo trajali od 8.—11. roznika.

„Narodna vzgoja“. Slovenskemu narodu spisal Josip Ciperle. Cena 30 kr. Dobiva se pri upravništvu „Učiteljskega Tovarisa“ v Ljubljani. Vsi slovenski listi imenujejo to knjigo „zlató knjigo“ ter jo najtopleje priporočajo slovenskim rodoljubom. „Novice“ so prinesle iz te knjige cel oddelek o ženski vzgoji ter pravijo med drugim: „Vsej knjigi se vidi, da jo je spisal učen mož, ki se pa ni le mnogo učil, temveč tudi mnogo skusil v svojem življenji.“ — Ime Ciperletovo nam je torej naj boljši porok, da je knjiga izvrstna, zato gg. tovariše prosimo, da se blagovolé zglášati za njo, pri upravništvu našega lista ter jo prodajati med narodom. Posebno Primorcem in Štajercem bi ta knjiga dobrodošla. Torej, tovariši slovenski, le na delo — na narodno delo!

Okrajna učiteljska konferencija za Radovljiški šolski okraj bode dne 30. malega srpana v Zasipu pri Bledu. Poleg navadnih toček je na dnevnem redu: 1. Podrobni učni načrt za jezikov nauk, računstvo in realije v ponavljalni šoli; poročajo člani stalnega odbora; 2. Risanje na jedno-dvo- in trirazrednicah, poročá nadučitelj Martin Humek. — Po konferenciji je skupni izlet v sotesko Vintgar.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za Radovljiški okraj, katero bode dne 18. roznika t. l. v Brezovici. Začetek ob 10. uri. Dnevni red: 1.) Metodična obravnava

za 5. in 6. šolsko leto g. J. Korošca „O julijskih planinah.“ 2.) Volitev delegatov za prihodnje zborovanje zaveze učiteljskih društev 3.) Posamezni predlogi in nasveti. K obilni udeležbi vabi odbor.

Srednješolski tajniki. Srednješolski ravnatelji bodo dobili vsled odredbe naučnega ministerstva pomočnike — tajnike —, kateri bodo pomagali ravnatelju v pisarniškem poslovanju. Taki tajniki se bodo dovolili vsem tistim zavodom, kateri imajo več kakor štiri vzporedne razrede. Ta posel bode opravljal jeden izmed učiteljstva dotičnega zavoda ter bode imel 300 gld. letne nagrade. — Birokratizma pri šolstvu sicer ni vselej priporočati, vendar je v nekaterih prenapolnjenih srednjih šolah (n. pr. ljubljansko učiteljišče in višja gimnazija) neizogiben. Veliko potrebnega, pa tudi precēj nepotrebnega pisarenja imajo tudi ljudskošolski voditelji, posebno na večrazrednicah s paralelkami, (n. pr. v Ljubljani). Tukaj bi bilo prav umestno, ko bi imeli voditelji ljubljanskih mestnih šol vsaj jednega suplenta na razpolago, kateri bi jih — vsacega po nekaj ur na teden — nadomestoval pri pouku ali jim pomagal tudi pri pisarniškem poslu. Nikakor pa ni birokratizem v korist šoli pri naših nadzornikih, kateri so dandanes le bolj uradniki, kakor to, kar bi morali biti, namreč praktični in izkušeni metodikarji. Učiteljski kandidat ne prinese iz učiteljišča vsega potrebnega znanja, ampak mora se, če hoče biti učitelj v pravem pomenu besede, vedno naobraževati ter svoje vednosti in znanje popolnjevati. V ta namen treba mu je pa praktičnih in izkušenih voditeljev in svetovalec in za to delo bi morali biti v prvi vrsti poklicani naši nadzorniki. To pa nadzorniki dandanes ne morejo biti, ker so, kakor smo že zgoraj rekli, le bolj uradniki, kakor pa nadzorniki. Za uradno poslovanje naj bi se nastavili posebni šolski komisarji, nadzorniki naj pa nadomestujejo učiteljišče v praktičnem življenju učiteljevem. Te besede pokladamo merodajnim krogom v uvaževanje.

Žalosten slučaj. Ravnatelj trgovske šole v Grossenhainu si je zabodel pri kaznovanju necega porednega dečka v tinto omočeno pero v roko, vsled česar si je otroval kri in je na tem umrl.

Konvikt za učiteljske otroke je sklenilo ustanoviti učiteljsko društvo v Št. Pöltnu.

„Volksfreund“, klerikalni list, izhajajoč v Bodenbachu, je meseca sušca poslal ta-le pesniški umotvor med svet:

„Nein, da soll mich Gott bewahren!
Einen Lehrer nehm' ich nicht,
Der soll nur die Werbung sparen,
Solches Schulmeistergesicht.“

No, no, le počasi . . . !

Premeščenje iz službenih ozirov. „Fr. Schulzt.“ piše: Neki učitelj na Češkem je bil premeščen iz službenih ozirov ter je prosil meseca sušca 1895 za povrnitev stroškov. Meseca listopada še ni dobil nič rešitve. Napoti se k okrajnemu glavarju ter ga prosi, naj stvar spravi v tir. Ta mu odgovori: „Za take stvari nimam časa sedaj, kajti deželnozbornske volitve so pred durmi.“ Koncem svečana 1896 ni dobil učitelj še nič odškodnine. Obrne se na okrajnega šolskega nadzornika. Ta mu odgovori: „Ja, če okrajni glavar ne pošlje prošnje naprej, se ne dá nič narediti.“ — Ha, ha, to je veselje, biti vojak!

Nazaj gredo! Okrajni šolski svet v Špitalu na Koroškem je oni ukaz, vsled katerega ni smel učitelj zapustiti šolskega kraja, tako zelo pre naredil, da je vsled te pre naredbe skoraj popolnoma preklican. — Res, naglica ni nikjer dobra!

Samopomoč. Šlezjsko učiteljsko društvo je priredilo v korist učiteljskih otrok loterijo s 50.000 srečkami po 30 kr., katera je vrgla dobička blizo 400 gld. Tudi pri nas bi se kaj takega lahko napravilo v korist konviktu!

Prav je bilo. Na obeh deklških šolah v Černovicah je bilo že toliko prostovoljnih neplačanih učiteljic, da je imel pouk že istinito španski obraz. Deželnemu šolskemu svetu se je zdelo to že preveč ter je vse odpustil. Če se ne motimo, je nekaj taciš prostovoljk tudi na mestnih šolah ljubljanskih — seveda, v škodo pouku. Ko bi bili dobro organizovani, bi ne bilo med nami nič taciš učiteljic in učiteljev, ki na našo revščino še s tem povekušujejo, da zastoj delajo.

Konferencije starišev so vpeljali nekateri učitelji na Dunaji. K takim konferencijam povabi dotični učitelj stariše tistih otrok, ki hodijo k njemu v šolo. Vstop imajo pa tudi sploh vsi prijatelji šole. — V Berlinu so tudi v navadi take konferencije, h katerim so pa povabljeni tudi otroci, ki stariše z deklamacijami in petjem zabavajo. To na stariše zelo vpliva. — To je posnemanja vredno!

Škandal. Voditelj neke ljudske šole na Češkem je dobil od okrajnega šolskega sveta dopis, v katerem se mu grozi z odpustom iz službe. Kaj je neki napotilo to slavno šolsko oblast — ki je poklicana skrbeti za učiteljstvo — do tega koraka? Čujte in str-

mite! Ta dopis se glasi doslovno: „Es sei dem Bezirksschulrathe zu Ohren gekommen, er, der Schulleiter nämlich, werde von seiner Familie zu schlecht genährt, in seinem Dorfe spreche man allgemein darüber. Da es nun zu befürchten stehe, dass die schlechte Ernährung ihn entkräften und er infolge dessen nicht in stande sein werde, seiner Pflicht als Lehrer auf die Dauer zu genügen, so ergehe hiemit auf ihn die Weisung, in seiner Familie Ordnung zu machen und sich eine ordentliche Ernährung zu sichern. Geschehe solches nicht, so werde man genöthigt sein, seine Enthebung auszusprechen“. — Ta mož ima celo kopicev otrók. Da pri svoji piéli plači ne more po knežje živeti, je čisto naravno, vendar dolgov nima nič, čeprav je ravnokar prestal hudo in dolgo bolezen. V šoli je bil vedno vesten in marljiv ter deluje tudi prav pridno na literarnem pedagoškem polji. In vendar je bil okrajni šolski svet toliko vesten (?), da bi ga za to, ker je mož žrtvoval vse svoje moči ljudski šoli in to za nizko plačo — najraje z ženo in otroci vred opešanega in sestradanega postavil na cesto! V okrajnem šolskem svetu sedi tudi okrajni šolski nadzornik, kateri pa ni imel toliko poguma, da bi povzdignil svoj glas za ubogega učitelja-trpina, kar nam zopet dokazuje, da so nekateri okrajni šolski nadzorniki le bolj orodje svojih predstojnikov, kakor pa to, kar bi morali biti!

Iz prirodoписа: „Velblod dela 8 dni, ne da bi pil!“ pripoveduje mož pijanček svoji ženi. „To ni nič“ odgovori žena, „jaz pa poznam takega velbloda, ki 8 dni pije, ne da bi delal“. — Mož na to tiho vstane ter gre v drugo sobo.

„Paedagogium“, kojega je izdajal 18 let dr. Dittes*), je moral zaradi rahlega zdravja izdajateljevega prenehati.

Kaj se vse od učitelja zahteva. Pred nekaj leti so na Hrvatskem in v Slavoniji odredili, da mora imeti vsaka občina svoj šolski vrt ter da mora učitelj vsako leto 500 cepljenih dreves med občane razdeliti. Ko je prosil neki učitelj za starostno doklado, se mu je očitalo, da ni razdelil predpisanega števila cepljenih dreves, vsi drugi njegovi prav dobri uspehi v šoli niso bili merodajni. — Neka druga odredba ukazuje učiteljem, da se morajo ukvarjati s sviloprejstvom, češ, tako se bode povzdignilo sviloprejstvo, če bode dajal učitelj sam dober vzgled. Seveda podpore ni dobil nič, učenci mu pa tudi niso smeli pomagati. — Leta 1893. so pa ukazale te modre glavé, da mora vsak učitelj sleherno jesen vsaj 4000 črešpljevih pešek usaditi ter o tem poročati. Dné 1. julija je treba pa zopet poročati, koliko pešek je pognalo. Iz vseh poročil se je razvidelo, da so učitelji zadostno število pešek usadili, a pognalo jih je samo 5%.

Na Portugalskem ne zná izmed 5,046.729 prebivalcev nad 4,000.000 pisati. Brati in pisati zná samo 337.165 oseb, samo brati pa 110.607 ljudi. Na podstavi teh števil je ukazala vlada, da se ima v tem letu 500 šol in po preteku poldrugega leta pa še drugih 800 šol ustanoviti.

Kakor znano, ima na Portugalskem šolo cerkev v oblasti.

Zloraba uradne moči. Predsednik krajnega šolskega sveta v Stolzenhanu je postavil redarja za nadzornika in čuvaja nad tamošnjim učiteljstvom ter mu ukazal, da mora vse, karkoli izvé in sliši o učiteljstvu, takoj njemu sporočati. Naznaniti mu mora tudi vsako nerodnost in surovost otrok, češ, tega so le učitelji krivi; dalje mu mora sporočiti tudi vsako nevoljo in pritožbo starišev zoper učitelje i. t. d. učitelji sami se pa o ničemur ne smejo pritožiti. Ta puhla glava pravi: „Učitelji nas morajo ubogati, če ne, jih bodemo pa odpravili.“ — Šoli v korist bi bilo, ko bi se krajnim šolskim svetom glede notranje uredbe šole in glede nastavljanja učiteljev vzela vsa moč. Pa kaj hočemo, ko jim nekateri okrajni glavarji in okrajni šolski nadzorniki še večjo moč dovoljujejo, kakor jim po zakonu gre, samo da učiteljstvo pritiskajo. Pomnimo si take naše „prijatelje“ ter jih naznanimo pravočasno našim poslancem, da poučé merodajne kroge, kako zlorablajo uradno moč nad ubogim učiteljem-trpinom!

Šolski program nemške ljudske stranke na Češkem se glasi: „V etičnem oziru smo na stališču, da je treba našemu narodu kar naj več mogoče pomagati pred vsem do splošne in strokovne izomike. Mi smo torej že načelni prijatelji učiteljskega stanu, prijatelji šole. Mi ne želimo le, da se našemu učiteljstvu gmotno pomaga ter olajša ali popolnoma odvrne skrb za existenco, da potem lahko vse svoje moči posveti šoli, ampak mi hočemo tudi, da naši učitelji otroke naše vzgoje v trdne značaje in v ta namen mora biti učitelj najprvo sam značajan mož. Mi smo torej glasni nasprotniki temu in je nam popolnoma neumevno, kako je mogoče, izdajati odredbe, s katerimi dobé učitelji nekako torbo na usta, neumljivo nam je, kako je mogoče staviti učiteljstvo pod policijsko nadzorstvo in kako je mogoče, zahtevati od učiteljev, da bi ne imeli političkega mnenja. Uprav to nasprotuje temu, kar mi od učitelja tirjamo. Mi zahtevamo, da delavnost učiteljeva ne sme biti pretrgana, če izstopi otrok iz šole, ampak učitelj

*) Kakor znano, je ta slavni pedagog dné 16. vel. travna umrl.

mora biti tudi pozneje še svetovalec svojih nekdanjih učencev; in v to je on v prvi vrsti poklican, kajti zvnaj na deželi je učitelj v mnogih krajih jedina oseba, ki ima dovolj življenske skušnje in omike, da je vsled tega lahko občanom svetovalec v javnih stvareh. Mi se bomo potegovali vedno za svobodno organizacijo naše šole ter za popolno svobodno političnega mišljenja našega učiteljstva.“ — Tovariši, obrnimo se tudi mi do naše narodne stranke, da nam sestavi „šolski program“. Pri prihodnji skupščini „Zaveze“ bode kaj priličen čas, da se c tem kaj več dogovorimo. Le naprej! —

Kaj zahteva nauk o šolskem zdravstvu gledé šolskih knjig. Te zahteve je preciziral tajnik Hertel v seji Berolinskega društva za šolsko zdravstvo tako-le: Ker ima čitanje velik vpliv na oči šolskih otrok, zato je potrebno, da odgovarjajo šolska berila posebnim zdravstvenim zahtevam. Te se ozirajo na a) velikost črk, b) na prostor med posameznimi črkami, besedami in vrstami, c) na dolgost vrst in d) na popir. Oziraje se na to, je treba določiti te-le teze: Tisek Abecednikov naj se prične z n-višino 5 mm ter se polagoma zmanjša na 2 mm. Oblika črk bodi kolikor mogoče enostavna. b) Prostor med posameznimi črkami v besedah znašaj 0.75 mm, med dvema sosednima besedama pa najmanj 2 mm. Prostor med posameznimi vrstami ne sme biti manjši kakor 2.5 mm. c) vrsta bodi dolga približno 100 mm. Na obeh straneh tiska mora biti dovolj širok prazen rob. d) Popir bodi enakomerno bel, prav malo v rumenkasto barvo se spreminjajoč. Lesa bodi kolikor le mogoče malo v njem, mora biti dovolj trden ter ne preblisčec. — S poročilom so se vsi prisotni strinjali.

Poštena kolegijalnost. Neki posestnik v Grosspriesnu ni hotel svoje 13 letne hčerke pošiljati v šolo. Učitelj ga je naznanil. To je posestnika tako raztogotilo, da je z surovim pismom naznanil, da tudi svojega sina ne bode več pošiljal v šolo. Šolski voditelj ga je tožil zaradi razžalenja časti. Sedaj hoče vzeti „domačega učitelja“, da bi poučeval oba otroka doma, a nobeden učitelj iz Grosspriesna in iz okolice tudi za najboljšje plačilo ni maral k njemu. — Tovariši, vzgledujmo se nad takimi kolegi!

Iz otroških ust. Mati pravi k svoji prijateljici: „Moj mož tako hudo kadi, da ga ne maram več poljubiti.“ Mala Anica: „Mama, pa poljubujbe samo nekadilce!“ — Ivan: „Jaz potujem z mamo za šest tednov v kopelj.“ Minica: „Ali si tako zelo umazan?“ — Mati: „To vendar ni prav, da med 5000 ljudožreecv samo 5 misijonarjev pošljejo.“ Hčerka: „Res, to je grozno, saj bodo morali vsi lakote umreti.“ — Učitelj: „Zakaj pa pravijo tistemu, kogar obesijo, ubogi grešnik?“ Jožica: „Zato, ker bogatih grešnikov ne obešajo.“ Mama: No, Tončka, zakaj vendar vedno pretepaš tvojo punčko (pupo)? „Punčike je treba kaznovati, kajti jaz ne maram, da bi mi, kakor vam, papa predbacivali, da otroke slabo vzgojujem.“ — „Pomisli no, Mici“, pravi šestletna deklica, v šolo gredé, svoji prijateljici „včeraj mi je prinesla čaplja dva majhna bratca. To so skakali doma sem ter tja, ker niso imeli pripravljene obleke in postelje! Najhušje je bilo pa to, ker mame ni bilo doma, in ko so prišli domov, so bili tako zelo iznenadeni“, so rekli papa, „da še v sobo k njim nisem smela.“ — Majhna deklica se je zlagala. „O, to je greh“, pravijo mati, „Bog te bode kaznoval“. Otrok pa odgovori: „Jaz mu tega ne povem, danes zvečer ne bom molila.“

Iz življenja. Revščino podé od vrat, — ponižnost pusté čakati pred vratmi, — lepoti vrata odpró, — pred bogastvom se vrata sama odpirajo, — moč pa vrata ulomi.

Iz Ptujca. (Slovensko pevsko društvo v Ptujci.) Vsled mnogostranskih želja, izraženih po slovenskih novinah in zasebnih pismih, vršil se bode letošnji veliki pevski zbor v Brežicah 15. dné avgusta 1896. l. na dan Vnebovzetja Marije Device, ne pa v nedeljo 16. dné avgusta 1896. l., kakor je bilo prvotno sklenjeno.

Danes so se razposlale note in partiture za veliki koncert določenih pesmij raznim slovenskim pevskim društvom, nekaterim Čitalnicam in pa onim čestitim pevkam in pevcm, ki so se za nje do tega dné pri odboru v Ptujci zglasili.

Krasna skladba Iv. pl. Zajca „Večer na Savi“ izvajala se bode s spremljevanjem orkestra. Pri velikem pevskem zboru in koncertu bode sodelovala cela vojaška godba c. in kr. pešpolka nadvojvode Leopolda šte. 53 iz Zagreba.

Odbor „Slov. pevskega društva v Ptujci“ se pogaja z nekim odličnim koncertnim vodjem, da bi prevzel vodstvo skupnih vaj in dirigovanje pri koncertu.

Veliko vsestransko zanimanje in vse priprave kažejo, da bode letošnji veliki pevski zbor vse prejšnje koncerte tega društva nadkrilil.

Gotovo se bode tudi kranjsko učiteljstvo v obilem številu udeležilo velikega koncerta v Brežicah dné 15. avgusta, saj je ravno jednega člana kranjskega učiteljstva*) doletela laskava čast — prvega častnega darila!

Slovenske pevke in pevci, zdaj le veselo in urno na delo!

Odbor „Slov. pevskega društva“ v Ptujci.

*) G. Juvanca iz Cerknice.

Vabilo k okrajni učiteljski konferenciji logaškega okraja, katera bode dné 8. mal. srpana 1896 ob 9. uri dopoldne v Čerknici. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu tudi: „Podrobni načrt iz spisja na ljudskih šolah. Poroča za jednorazrednice gosp. učitelj Anton Likožar, za dvorazrednice gosp. nadučitelj Leopold Punčuh, za trirazrednice gosp. nadučitelj Leopold Božič, za štirirazrednice gosp. nadučitelj Jožef Turk, in za petrazrednice gosp. c. kr. šolski ravnatelj Alojzij Novak.

Knjižnica za mladino. — Za vel. traven in rožnik izide dvojnata snopič (5. in 6.) koncem rožnika. To na znanje naročnikom.

Stalna rastava učil se je otvorila dné 21. vel. travna na I. mestni deški šoli v Komenskega ulicah v Ljubljani.

Šaljivi Slovenec. Zbirka najboljših kratkočasnic iz vseh stanov. Nabral in izdal Anton Brezovnik, učitelj. Druga povsem predelana in za polovico pomnožena izdaja, Ljubljana 1896. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg. Str. 308. cena 90 kr., po pošti 10 kr. več. — G. Brezovnik je že marsikaj lepega, dobrega in koristnega spisal našemu narodu in vsaka knjiga, katero je on poslal med svet, se je narodu našemu hipoma prikupila; po nobeni pa ni narod tako marljivo segal, kakor po „Šaljivem Slovencu“. Naš narod je trpin, zato potrebuje razvedrila, da ne omaga. Ni je pa na svetu stvari, katera bi notranjega človeka ohranila tako zdravega kakor prava šala, kajti istina je, da v šali šele zadobi življenje čut, izvirnost in istino. Kar je sol jedilom, to je humor življenju. Humor izgubljen, življenje izgubljeno. Tako piše g. izdavatelj v predgovoru in prav ima. V tej zbirki je zbranega toliko kratkočasnega in zdravega humorja, da nam ni bilo dovolj, da smo knjigo prečitali jedenkrat, ampak čitali smo jo drugič še z večjim veseljem, kakor prvič. Knjiga je sicer namenjena in pisana za vse stanovce, a malokateremu stanu bode tako dobro došla, kakor našemu. Po trudapolnem delu bode ti „Šaljivi Slovenec“ zvečer — posebno v krogu svoje družine — najboljša zabava, zato gg. tovarišem in tovarišicam „Šaljivega Slovenca“ kar najtopleje priporočamo.

Deželni zbor solnograški je zvišal učiteljstvu mesta Saleburg stanarino od 10 na 15%. — Povsod torej bolje skrbe za učiteljstvo, kakor pri nas!

Anonimne ovadbe. Na prošnjo gorenjeavstrijskega učiteljskega društva je deželni šolski svet gorenjeavstrijski odredil, da se okrajni šolski sveti na anonimne ovadbe ne smejo nič ozirati in ukazal tudi, da disciplinarnih preiskav učiteljev ne smejo voditi žandarmi. — Tudi pri nas bi bila taka odredba na pravem mestu, kajti anonimne ovadbe in disciplinarne preiskave po žandarmih so v bujnem cvetju. „Zaveza“ na noge!

Ustanove „Metelkove“ (6 po 42 gld.) in „vrtinarskega društva“ (3 po 37 gld. 80 kr.) so razpisane. Prošnje do 7. rožnika potom okr. šolskih svetov deželnemu šolskemu svetu.

Ljudevit Strümpell jedini še živeči učenec Herbartov, ustanovitelj filozofske pedagogike in pedagogičke patologije, je praznoval dné 26. mal. travna 50letnico svojega službovanja na univerzi.

Poljubovanje rok ravnateljem, voditeljem, učiteljem in katehetom je mestni svet v Pragi že v drugi repovedal ter odredil, da mora učiteljstvo iz zdravstvenih ozirov najvestneje izpolnovati ta ukaz. Posnemanja vredno!

Štrajk. Na Kreti je vse učiteljstvo nehalo poučevati, ker že dalje časa niso dobili plače.

Važen ukaz učnega ministra. Učni minister baron Gautsch je izdal neki ukaz, po katerem se pri novih izdajah srednješolske knjige ne smejo preveč preminjati, tako da prve izdaje niso več za rabo. Omejiti se je le na najpotrebnejše preembe. Dosedaj so se večkrat knjige nalašč predelovale, da so le učenci morali vedno nove kupovati. Vsled ministerskega ukaza se bode mnogo denarja prištedilo.

Zahvala: Blaga gosp. Marija Aljančič v Kovoru podarila je tukajšni šoli krasno šolsko zastavo, za kar ji tem potom izreka prisrčno zahvalo šolsko vodstvo Kovor, dné 26. vel. travna 1896. *Mihael Debelak*, učitelj.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“, blagovolilo je tukajšni šoli za mali znesek poslati zdavno množino šolskega blaga ter jej podarilo vseh 12 snopičev „Knjižnice za mladino“. Za izkazano darežljivost se iskreno zahvaljuje šolsko vodstvo v Žabnici, dne 1. vel. travna 1896. *Miško Kosec*, šol. voditelj.

Zahvala. Slavna „kmetška posojilnica Ljubljanske okolice v Ljubljani“ je naklonila in po nakaznici le-sem poslala znesek 15 gld. a. v., kar se ima porabiti za nakup učil revnim učencem tukajšnje šole. Za ta tako velikodušni dar izrekata podpisana blagi dobrotnici preiskreno in presrčno zahvalo z vsklikom: „Bog povrni tisočkrat!“

Za krajni šolski svet in šolsko voditeljstvo na Dobrovi dné 26. aprila 1896.

France Birtič, predsednik.

Matiya Rant, šolski voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Štev. 491

o. šol. sv. Na dvorazredni ljudski šoli na Dobrovi je definitivno popolniti drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda.
Prošnje je poslati predpisanim potem tukajšnjemu uradu do 10. rožnika 1896.
C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani dne 27. vel. travna 1896.

Štev. 492

o. šol. sv. Na dvorazredni ljudski šoli na Viču, katera se bode na novo odprla jeseni 1896 z jednim razredom, je definitivno, ali tudi začasno popolniti mesto učitelja in voditelja v III. plačilnem razredu, s poslovno doklado letnih 30 gld. in s prostim stanovanjem.
Prošnje je poslati predpisanim potem tukajšnjemu uradu do 24. rožnika 1896.
C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani dne 27. vel. travna 1896.

Štev. 830

o. šol. sv. Na jednorazrednici v Voklem se razpisuje mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda, z opravilnino letnih 30 gld. in s prostim stanovanjem.
Prosilci naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem semkaj vložo do dne 20. rožnika t. l.
C. kr. okrajni šolski svet Kranj, dne 18. vel. travna 1896.

Štev. 829

o. šol. sv. Na dvorazrednici v Predvoru se razpisuje drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda v stalno umestitev.
Prosilke naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem do dne 20. rožnika t. l. semkaj vložo.
C. kr. okrajni šolski svet Kranj, dne 18. vel. travna 1896.

Štev. 564

o. šol. sv. Na dvorazrednici v Mirnipeči ima se začasno nastaviti učiteljska moč za paralelo prvega razreda z letno plačo 360 gld.
Prošnje vlagati je do 20. rožnika t. l. pri podpisanim c. kr. okr. šolskem svetu.
C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 12. vel. travna 1896.

Štev. 573

o. šol. sv. Na jednorazredni ljudski šoli v Kamnigorici se bode podelila stalno služba učitelja in šolskega voditelja s plačo IV. plačilne vrste, opravilno doklado in stanarino.
Prošnje za to službo naj se predpisanim potem s prilogami vred do 6. rožnika 1896. tuuradno podajo.
C. kr. okrajni šolski svet Radovljica, dne 16. vel. travna 1896.

Štev. 574

o. šol. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Mošnjah se bode podelila stalno druga učiteljska služba s plačo IV. plačilne vrste.
Prošnje za to službo naj se predpisanim potem s prilogami vred vložo do 6. rožnika 1896 tuuradno.
C. kr. okrajni šolski svet Radovljica, dne 16. vel. travna 1896.

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.